

Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning

Rørros og Os kommuner 2026-2029

Vedtatt Os kommune 07.05.2026 i sak 023/26 m/tillegg:

Administrasjonen må kontakte Tolga kommune for å få med de på en felles plan, ved neste utarbeidelse av ny hjorteviltplan

Vedtatt Rørros kommune 21.05.2026 i sak 056/26

Innhold

Kommunale mål for hjorteviltforvaltning i Røros og Os kommuner	3
Overordnede mål	3
Delmål.....	4
Klima	4
Mål for forvaltning av rådyr	5
Status	5
Overordnede mål for rådyrforvaltningen	5
Konkrete mål for rådyrforvaltningen.....	5
Mål for forvaltning av hjort.....	6
Status	6
Overordnede mål for hjorteforvaltningen	6
Konkrete mål for hjorteforvaltningen	6
Mål for forvaltning av elg	7
Status	7
Overordnede mål for elgforvaltningen	7
Konkrete mål for elgforvaltningen.....	7
Bestandsplanbasert forvaltning.....	9
Krav til bestandsplanområdet og planen.....	9
Vesentlige avvik.....	9
Vald uten bestandsplan	10
Referanser	10
Vedlegg	11

Kommunale mål for hjorteviltforvaltning i Røros og Os kommuner

Overordnede mål

Kommunene skal ha en forvaltning av hjortevilt som ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og artsmangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikt på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Kommunen skal vedta målsettinger for utviklingen av bestanden av rådyr, hjort og elg der det er åpnet for jakt på arten(e). Målsettingen skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfoldet, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på vei og bane, jf. [§ 3 i forskrift om forvaltning av hjortevilt](#).

Den kommunale hjorteviltforvaltningen skal være tydelig og forutsigbar på roller og ansvar, samt kunnskapsbasert.

Den nasjonale hjorteviltstrategien definerer retningen og der utfordringene forvaltningen forventes å stå overfor i fremtiden. Hjorteviltstrategien skal ivareta samspillet mellom hjorteviltet og samfunnet på best mulig måte, med strategien; *Robuste bestander i en natur i endring*»

For å nå disse målene er det nødvendig å arbeide for å:

- Sikre en mest mulig naturlig demografi i bestandene.
- Sikre en eldre gjennomsnittsalder i bestandene.
- Sikre sammenheng mellom tetthet og samlede beiteressurser.
- Større fokus på hvilke individer som er igjen etter jakta.

Skal man nå de visjonene har strategien fem satsingsområder: *Grenseløs forvaltning, Arealbrukskonflikter, Vilthelse, Fremtidens jaktutøvelse og Hjorteviltsom næring.*

Hjorteviltforvaltningen skal være grunneierstyrt, men det er ofte i praksis jegeren som uttrykker de sterkeste meningene om forvaltningen. Den offentlige forvaltningen har et ansvar for å formidle kunnskap om forvaltning av hjortevilt til grunneierne og at de får nok kunnskap til å mene noe om utviklingen av bestandene av hjortevilt kommunen. Offentlig forvaltningen skal være en pådriver for å tilrettelegge og bidra med kunnskapsbasert forvaltning til det beste for bestandenes og leveområdenes produktivitet og artsmangfold.

Offentlige mål for hjorteviltforvaltning skal favne mer, enn bare vilt og jaktrettshavere.

Roller og ansvar i hjorteviltforvaltningen:

Kommune:

- Etablere *overordnede mål* for utviklingen av hjorteviltbestandene. Ivareta *andre interesser* (jordbruk, skogbruk, påkjørslar, naturmangfold, offentlige interesser, reindrift etc.).
- *Fastsetter minsteareal, godkjenner vald og bestandsplanområder, tildele fellingskvote og behandler skadefellingssøknader.*

Grunneier:

- *Enerett til jakt på sine arealer.*
- Samarbeider om hjorteviltforvaltningen gjennom *vald*, samt organiserer jakten gjennom *jaktfelt*.
- Utarbeider *bestandsplaner* som er i *tråd med de kommunale målsettinger.*

Delmål

Røros og Os kommuner skal sammen med rettighetshaverne jobbe for:

- en fortsatt høy aktivitet knyttet til jakt-
- økt rekruttering og økt kvinneandel som jakter hjortevilt.
- økt samarbeid om hjorteviltforvaltningen.
- være positiv til ny kunnskapen om hjorteviltet, med mål om å drive en kunnskapsbasert forvaltning
- den kommunale hjortviltforvaltningen skal være tydelig og forutsigbar på roller og ansvar.
- en økosystem-basert forvaltning. De beste dyrene skal gå igjen etter jakta.
- det biologiske mangfoldet skal ivaretas.

Klima

Klima påvirker hjorteviltet i dag og vil også påvirke hjorteviltforvaltningen i fremtiden. Norsk institutt for naturforskning laget i 2009 en rapport med ulike scenario for hvordan forvalte store beitedyr i fremtiden (Andersen, Fagerheim I., & Solheim, 2009). De trekker frem klima som en opplagt viktigste drivkraften som kommer til å endre forvaltningen av store hjortevilt. De mener at man får:

- endring i vandringsmønster
- hyppigere ekstremvær
- økt snømengde
- endret tilgang på fôr
- økt forekomst av plante- og dyresykdommer
- økt produksjon av hjortevilt, spesielt rådyr og hjort

Hjorteviltforvaltningen kan også påvirke klimaendringer gjennom:

- tilgang på bærekraftig kjøtt
- albedoeffekten (beskriver hvor godt en overflate reflekterer sollys. Lyse overflater, som snø og is, har høy albedo og reflekterer mye sollys, mens mørke overflater, som hav og skog, har lav albedo og absorberer mer sollys) reguleres gjennom utmarksbeite av blant annet hjortedyr.

Definisjoner

Jaktrettshaver: Grunneieren har enerett til jakt og fangst på sin grunn med de innskrenkningene som er fastsatt i eller i medhold av denne loven, jfr. § 33 i viltressursloven.

Minsteareal: Begrepet har to rettsvirkninger:

1. Størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hver fellingstillatelse som jaktrettshaver har krav på.
2. Arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald.

Minsteareal fastsettes av kommunen gjennom lokal forskrift for elg, hjort og rådyr.

Tellende areal: Tellende areal er det arealet som legges til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. For rådyr, elg og hjort skal hovedsakelig arealer av produktiv og uproduktiv skog og areal av myr under skoggrensa regnes med.

Vald: Det geografiske området som er offentlig godkjent for jakt på en eller flere hjorteviltarter, og som får tildelt fellingstillatelse fra kommunen. Vald er den enheten som rapporterer fellingsresultater til det offentlige.

Jaktfelt: Dersom et vald deles opp av jaktrettshaverne, for eksempel slik at flere jaktlag får tildelt hvert sitt jaktområde, kalles disse jaktfelt. Jaktfelt er den geografiske enheten som rapportering av sett elg/sett hjort gjelder for.

Bestandsplan: En flerårig, maksimalt femårig, plan som beskriver den årlige avskytingen av en hjorteviltart fordelt på kjønn og alder. I våre områder er det ønskelig med en fireårig plan som følger den kommunale målsetningens rullering.

Mål for forvaltning av rådyr

Status

Rådyrbestanden har hatt en jevn økning over flere år, men er i stor grad styrt av snømengde. I enkelte år er det stor avgang på vei og bane, samt dyr som dør av utmattelse. Det registreres også dyr som blir syke gjennom å spise dårlig silofôr som dør eller må avlives. Det er dermed vanskelig å si noe eksakt om bestandens størrelse i kommunene. Det er i dag ingen registreringssystem for «sett rådyr» og man benytter statistikk fra fallviltregisteringer for å si noe om utviklingen. Det er et ønske for kommunene å ta ut flere rådyr i yngre årsklasser, da man ser fra de siste fem årene at 41 % av rapporterte dyr er bukker som felles før den ordinære jakta starter.

Overordnede mål for rådyrforvaltningen

- Mål om å ha en frisk og bærekraftig rådyrstamme.
- Mål om et økosystem-basert uttak.
- Mål om å holde antallet rådyrpåkjørsler på et lavt nivå.
- Mål om å øke kunnskapen om rådyrforvaltning i kommunen.

Konkrete mål for rådyrforvaltningen

	STATUS	KORTSIKTIG MÅL (2026-2029)	LANGSIKTIG MÅL
Jaktuttak, antall	Økende	Stabilisere	Stabilisere
Jaktuttak, klasser	Ukjent	Stabilisere	Stabilisere
Påkjørsler	Variierende	Minimere	Minimere

Grunneierstyrt forvaltning

Kommunene ønsker å beholde dagens forvaltning med at valdene fortsatt får tildelt kvotefri jakt for å forvalte rådyr på en helhetlig måte, både som jaktobjekt, kjøttressurs og rekreasjon. Det er ikke ønskelig at rettighetshavere står alene og må ha direkte tildeling av rådyr. Bakgrunnen for dette er å beholde størst mulige enheten for å få til en helhetlig forvaltning.

Vald som disponerer et tellende areal på minimum **20 ganger minstearealet** kan etter søknad tildeles fellingstillatelse for rådyr som kvotefri jakt.

For rådyrvald som ikke disponerer tilstrekkelig areal til å ha bestandsplan, tildeler kommunen fellingstillatelse for rådyr til rettighetshaver(e) årlig. Fellingstillatelsen gjelder innenfor de godkjente eiendommene, og dyrene gis som frie dyr. Eiendommen(e) må minst ha 500 daa tellende areal.

Virkemidler for måloppnåelse

Det er et **ønske** fra Røros og Os kommuner at valdene tar inn rådyr i sin bestandsplan, selv om kommunen ikke kan kreve dette. Kommunen mener at det er viktig for den fremtidige rådyrforvaltningen at rettighetshaverne øker fokuset på denne arten. Målet må være å ha en robust bestand med dyr av god kvalitet etter endt jakt. Kommunens plikt til å utarbeide mål

innebærer ikke en plikt til å utarbeide en avskytningsprofil for rådyr i kommunene. Et slikt ansvar tilligger rettighetshaver som ønsker å søke om å få en bestandsplan godkjent for sitt område. Men kommunen kan likevel utarbeide en veiledende avskytningsprofil med tanke på å nå de kommunale målene. Avskytningsprofilen gjenspeiler et økosystem-basert uttak, altså fravær av jakt.

Aldersgruppe/kjønn	Anbefalt andel av uttak	Begrunnelse
Kje/kalv	50-60 %	Høy naturlig dødelighet, ingen reproduksjon
Små bukker (2-3 år)	20-30 %	Lav genetisk verdi, gir jaktutbytte
Voksne geiter	0-10 %	Viktig for reproduksjon
Voksne bukker	10-20 %	Bevares for genetisk kvalitet og struktur

Mål for forvaltning av hjort

Status

Hjortebestanden i kommunene er liten, men det er ventet at det blir en økning i antallet og utbredelse. Hjortebestanden i Os kommune er økende, men fremdeles lav sammenlignet med kommuner sørover i Østerdalen. Grunnlaget for dette er at det er en stigende bestand i både sør og nord. Det antas at det er lite hjort som overvintrer i kommunen og det er ingen innmeldte beiteskader påført av hjort i kommunene.

Overordnede mål for hjorteforvaltningen

Både Røros og Os kommuner har valgt å åpne opp for jakt på arten. Det blir felt mellom 1 til 10 dyr årlig. Det er viktig for begge kommunene å tilrettelegge for et jaktmiljø på hjort og gi muligheten til å tilegne seg kunnskap for å best mulig være rustet for den forventede økningen av arten. Kommunene vil fortsatt tildele direkte til de ulike valdene i denne bestandsplanperioden. Dette begrunnes med den lave bestanden og at man ligger på grensen med tanke på begrepet «høstningsverdige overskudd» med henvisning til [naturmangfoldloven § 16](#).

Konkrete mål for hjorteforvaltningen

	STATUS	KORTSIKTIG MÅL (2026-2029)	LANGSIKTIG MÅL
Jaktuttak, antall	Lite	Lite	Stabilisere
Konflikt med landbruket	Ingen/ubetydelig	Holde lavt	Overvåke

Virkemidler for måloppnåelse

Bestanden av hjort i kommunene er lav per dags dato, men man kan forvente en vekst i fremtiden. Når denne veksten kommer er spesielt avhengig av hvilke dyr som er igjen etter jakta. Voksne bukker kan være avgjørende for å stimulere til kortere og mer synkronisert brunst, at flere koller blir bedekt i første brunstsyklus som gir tidligere kalving. Det er svært viktig at det er god tilgang på voksne hunner i bestanden. Jaktuttaket bør legges på de yngre årsklassene, med en gradvis økning i uttaket av voksne dyr når eventuelt bestanden øker.

Mål for forvaltning av elg

Status

Elgbestanden i Røros og Os kommuner har hatt en generell økning og for å dekke opp for denne økningen har det blitt tildelt høyere kvoter i en periode. Beitetakster, både utført av NØRE og NIBIO, viser at kommunene bør ta noen forvaltnings grep for å hindre videre vekst i bestanden. Bestandsnivået bør forvaltes slik at det ligger stabilt under dokumentert ernæringsmessig bæreevne. Vektene på kalv og ungdyr er relativt stabile, fødselsraten er relativt stabil og det er lite helseutfordringer. Beitetakstene viser derimot at man kan få et underskudd på kvalitetsbeite dersom man lar bestanden vokse. Kommunene ønsker å være føre-var og forsøke å begrense videre vekst. Dette er i henhold til hjorteviltstrategiens visjon: «*Robuste bestander i en natur i endring*». For å oppnå en optimalisering av økosystembasert uttak bør uttaket innrettes slik at kalv og ungdyr utgjør hoveddelen av avskytingen, samtidig som andelen eldre produksjonsdyr opprettholdes for å sikre stabile kalvevekter og god kondisjon i bestanden. Merkeprosjekt på 1990 tallet viser at man hadde en relativt tydelig deling av elgtrekk fra nord til sør på vinteren og motsatt på sommeren. Mye tydet på at det var lite trekk øst/vest og at man bør forvalte disse bestandene hver for seg. I den kommunale målsettingen skal det være rom for å få godkjent ulike avskytningsstrategier i områdene øst/vest.

Overordnede mål for elgforvaltningen

- Mål om et økosystem-basert uttak.
- Mål om lav arealbrukskonflikt.
- Mål om økt grenseløs forvaltning innenfor viltets leveområde.
- Mål om økt kunnskap om viltets områdebruk og vilthelse.
- Mål om at elgbestanden skal holdes på et nivå slik at den ikke forringer det biologiske mangfoldet.

Konkrete mål for elgforvaltningen

	STATUS	KORTSIKTIG MÅL (2026-2029)	LANGSIKTIG MÅL
JAKTUTTAK, ANTALL	386	Øke	Stabilisere
JAKTUTTAK, KLASSER	Skjevt/stabilt	Øke uttak av yngre årsklasser	Stabilisere
VEKTER KALV	68 kg	Stabilisere	Øke
VEKTER UNGDYR	127 kg	Stabilisere	Øke
KU/OKSE FORHOLD	1,4	1-1,5	Stabilisere
KALVERATE	52 %	Stabilisere	Øke
BEITETILGANG	Synkende	Øke	Stabilisere
BEITEGRAD FURU	Delvis økende	Maks 2	Under 2
PÅKJØRSLER(DØDE)	13	Senke	Holde lavt

Grunneierstyrt forvaltning

Kommunene ønsker å beholde dagens valdstruktur som et minimum. Kommunen skal oppfordre til enda større samarbeid mellom rettighetshaverne og innenfor hjorteviltets leveområde. Da enten gjennom sammenslåing av vald eller etablering av bestandsplanområder. Kommunen kan ikke nekte grunneiere å trekke seg ut eller endre valdtilhørighet. Vald som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet kan utarbeide bestandsplaner. De vald som ikke oppfyller nevnte krav får direkte tildeling fra kommunen.

Veiledning for måloppnåelse

- Jakt er det viktigste virkemiddelet for å styre elgbestanden. Rovdyr og trafikk har liten lokal påvirkning på elgbestanden.
- Grunneiers jaktrett og forvaltningsrett benyttes for å oppnå de kommunale målene for elgforvaltningen.
- Valdernes lokalkunnskap og erfaringer benyttes for å sikre lokalt engasjement og lokal tilpasning i den kommunale forvaltningen.
- For å øke eller beholde høy slaktevekt og kalveproduksjon bør gjennomsnittsalderen i bestanden være høy (5-10 år hos kyr og 4 år og høyere hos okser). Kyr og okser i høyproduktiv alder gir tidlig fødte kalver, større kalver, høyere andel tvilling-kalver og generelt dyr i bedre kondisjon. En bestand med god kondisjon vil også være positivt for å minimere tilfellene av viltsykdommer. Det er aktuelt å gjennomføre tannanalyser i perioden for å bekrefte aldersstrukturen i bestanden.
- Størrelsen på elgbestanden bør forvaltes etter dårlige vær år med henvisning til utført beitetakst av NIBIO. Dette vil si at man bør være føre – var og heller ha et bestandsnivå som forvaltes slik at det ligger stabilt under dokumentert ernæringsmessig bæreevne.
- Det anbefaler et uttak som er økosystem-basert. Dette vil si at man har et høyt uttak av kalv og ungdyr. Dyr i god kondisjon skal i størst mulig grad være igjen etter endt uttak.
- Valdene skal utarbeide bestandsplaner og flerårige avskytningsplaner tilpasset forvaltningspraksisen i den kommunale målsettingen for hjortevilt, og skal vise planlagt årlig uttak av dyr i ulike kjønns- og alderskategorier.
- Vald som er tilknyttet Nord-Østerdal – Røros Elgregion (NØRE) skal også utarbeide bestandsplan for egne vald. Bestandsplan og anbefalinger gitt av NØRE kan selvsagt danne grunnlag for egne bestandsplaner.
- I Røros og Os kommuner er det økende skogbruksaktivitet som vil øke tilgangen på vinterbeite, men det er viktig at ikke bestandsstørrelsen kommer i konflikt med denne næringen. Det er i området et omfattende trekk av elg til vinterbeiter i områder utenfor våre kommuner og signaler fra skognæringen, spesielt i Nord-Østerdalen er at det er svært krevende å drive skogproduksjon med tanke på høgt beitepress vinterstid. Ved økt skogbruksaktivitet i egne kommuner, kan man forvente at man kan beholde flere individ på vinterbeite i egne kommuner og at disse ikke vil belaste vinterbeite utenfor eget område. Det bør jobbes med å utføre en egen NIBIO beitetakst i Os kommune, som et supplement til overvåkningstakstene utført av NØRE, for å skaffe en oversikt over helårsbeitet.

Bestandsplanbasert forvaltning

Krav til bestandsplanområdet og planen

Elgforvaltning skal i utgangspunktet være bestandsplandrevet. Det vil si at tildelingen skal skje til valdene og at det skal utarbeides flerårige avskytningsplaner.

For å bli godkjent område stilles et følgende krav:

1. Valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent flerårig plan.
2. Bestandsplanen skal ha en varighet på to til 5 år, der fireårig er å foretrekke.
3. Bestandsplanen skal inneholde:
 - a. En vurdering av hvordan elgstammen i planområdet forholder seg til kommunale målsettinger.
 - b. En vurdering av hvordan elgstammen har utviklet seg i den bakenforliggende planperioden.
 - c. En tydelig beskrivelse av hvilke tiltak som må gjennomføres for at elgstammen skal harmonere med kommunale målsetting – et mål for planen.
 - d. En realistisk avskytningsplan som bidrar til å bringe/holde elgstammen i området så tett opp mot kommunale målsettinger som mulig.
 - e. Avskytningsplanen skal minimum inneholde de påfølgende tre dyrekategorier hvert år, og årlig uttak av hver kategori skal presiseres i antall og prosentandel:
 - i. Kalv
 - ii. Voksne hanndyr
 - iii. Voksne hunddyr

Avskytningsplanen kan deles opp i flere kategorier, men andelen nevnte kategorier skal alltid presiseres.

Vesentlige avvik

Kommunen kan trekke godkjenningen tilbake og tildele nye fellingstillatelser dersom arealkravet, [§ 15 i hjorteviltforskriften](#), ikke lengre er oppfylt, ved manglende rapportering, ved vesentlige uforutsette endringer i bestanden i området eller ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan, herunder avvik i forhold til årlig planlagt avskytning i antall, kjønn eller alder.

Miljødirektoratet antyder at en årlig overføring på inntil ti prosent av fellingstillatelsene normalt kan aksepteres av kommunene.

Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses som feilskyting og behandles i henhold til [viltressursviltressurslovens § 51](#). Dyret/dyrene, eller verdien av dem vil da bli inndratt til fordel for kommunens viltfond.

Det regnes aldri som avvik dersom det skytes kalv istedenfor 1,5 åringer eller voksne dyr. Avskytningen av yngre dyr en det planen tilsier påvirker ikke neste års kvote. Dette forutsetter at bestandsplanen ikke har egne retningslinjer for å ikke kunne skyte kalv istedenfor 1,5 åringer eller voksne dyr.

Vald uten godkjent bestandsplan som ikke oppfyller kommunale målsettinger i uttaket og systematisk oppnår skjevt uttak mellom tildelte og felte dyr, vil få endret tildeling. Det tas løpende hensyn til tidligere års avskytning.

Valdene oppfordres til selv å disponere et visst antall fellingstillatelser som skal brukes til dyr som valdet ønsker å premiere jaktfeltet for å ta ut, interne nedklassifiseringsregler, ved eventuelle feilfelling eller ved behov for uttak av skadegjørende elg innenfor jakttiden.

Vald uten bestandsplan

Vald som ikke oppfyller kravene i hjorteviltforskriften § 9, får tildelt kvote etter § 18 i samme forskrift, det vil si *kalv, hanndyr 1,5 år og eldre og hodyr 1,5 år og eldre*.

Ved årlig tildelt kvote etter § 18 tildeles dyr med følgende fordeling:

- Kalv: 80 %
- Hanndyr 1,5 år og eldre: 10 %
- Hodyr 1,5 år og eldre: 10 %

For små vald oppfylles prosentfordelingen på tildelingen over flere år samlet.

Registreringsrutiner

- Det oppfordres til at det rapporteres «sette» og «skutte» hjortevilt hver dag til Hjorteviltregisteret
- Vekta av skutte dyr skal registreres samme dag og før skudd-skadet kjøtt fjernes.
- Alle registreringer, sett og skutt, vekt, o.l. skal rapporteres til kommunen 14 dager etter endt jakttid.

Kontrollrutiner

- Kommunen kan gjennomføre kontroll av felt elg.
- Valdene skal ha egne rutiner for kontrollveging og nedklassifisering av elg.
- Kommunen kan ved uenighet kontrollveing, men dette skal avtales med viltansvarlig.

Referanser

Andersen, R., Fagerheim I., W., & Solheim, J. T. (2009). *Hjorteviltforvaltning. Hvordan forvalte store beitedyr. Tre scenarier*. Trondheim: Norsk institutt for naturforskning.

Wam, H. K., Lande, U. S., & Lislegård, H. H. (2024). *Taksering av elgbeite i Trondheim, Malvik, Melhus, Midtre Gauldal, Holtålen, Røros kommuner Grunntakst 2024*. NIBIO Norsk Institutt for bioøkonomi.

Vedlegg

Aktuelle lovverk og aktuelle paragrafer

- **Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)**
 - § 1. (lovens formål)
 - § 16. (høsting av vilt og laks- og innlandsfiske)
- **Lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)** (Ikrafttredelse 01.07.2026)
 - § 1. (lovens formål)
 - § 9. (jegeravgift, fellingsavgift og villfond)
 - § 21. (forsvarlig jakt- og fangsutøvelse)
 - § 22. (undersøkelses- og ettersøksplikt)
 - § 23. (rett til å forfølge såret storvilt på andres grunn ved ettersøk)
 - § 33. (grunneiers enerett til jakt og fangst)
 - § 42. (åpning for jakt på hjortevilt og krav om fellingstillatelse)
- **Forskrift om forvaltning av hjortevilt**

Felling av skadegjørende hjortevilt

I særskilte tilfeller, der øvrige virkemidler er forsøkt uten hell, eller der akutte situasjoner oppstår, kan kommunen vurdere skadefelling, jf. naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd.

Kommunene har høy terskel for å innvilge skadefelling av elg, hjort og rådyr.

For at skadefelling skal innvilges må følgende kriterier være oppfylt:

- Bestanden av aktuell art er forsøkt redusert gjennom ordinær jakt.
- Jaktfeltet i aktuelle vald feller tildelt kvote.
- Jakten rettes mot skadegjørende individ eller areal og nærområde.
- Det skal være prøvd/utført skadeforebyggende tiltak.
- Utført skremselstiltak må være beskrevet, av vesentlig omfang, dokumentert og vurdert til å ikke ha tilstrekkelig effekt.

Kassering av dyr

Kassering kan kun gjøres av veterinær eller av viltansvarlig. Ved mistanke om kassering skal indre organer fremvises ved forespørsel.

Ettersøk

All skadeskyting, eller mistanke om skadeskyting, skal uten unntak varsles kommunen ved oppnevnt kontaktperson ved utgangen av samme dag. Det er kommunen som avgjør hvordan et videre ettersøk skal organiseres og når et pålagt ettersøk skal avsluttes. Det er ikke tillat å jakte på, eller felle andre dyr mens ettersøket pågår. Jaktlag innenfor samme vald plikter å bistå under ettersøket så lenge kommunen mener det er mulig å finne og avlive dyret. Det er den enkelte jeger som har ansvaret for sine handlinger, og sammen med jaktleder har ansvaret for at riktig prosedyre blir fulgt.

Jeger eller jaktlag skal ha tilgang til godkjent ettersøkshund når de jakter elg, hjort og rådyr. Kommunen kan kreve at jaktlag oversender inngått avtale om godkjent ettersøkshund. Tilfeldige utvelgelser gjøres på nytt hvert år, slik at jaktfelt kan trekkes ut flere år på rad.

Viltfond

Kommuner som åpner for jakt på elg og/eller hjort skal etablere et kommunalt viltfond, jf. viltressursloven. Inntektene til kommunalt viltfond er den offentlige fellingsavgiften for elg og hjort og fondets avkastning. Det skal betales fellingsavgift for alle dyr (elg og hjort) som er skutt lovlig under jakt. Det skal også betales fellingsavgift for fallvilt som tas på kvota. Fellingsavgiften følger dyret, det skal da ikke betales fellingsavgift for feilskutte dyr som inndras av kommunen. Det skal ikke betales fellingsavgift på dyr som er syke eller lignende, og som er trukket fra kvota.

- Fondet kan brukes til:
 - Tilskudd til tiltak for å fremme viltforvaltning, styrke kunnskapen om viltet, jaktorganisering m.m. i kommunen og nabokommuner gjennom samarbeid i regi av organisasjoner, enkeltpersoner eller kommunen selv.
 - Å dekke kommunens utgifter til ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt i kommunen.
 - Tiltak for å forebygge skader på landbruksnæringen voldt av hjorteviltet.
- Fondet kan ikke brukes til:
 - Kommunale eller fylkeskommunal administrasjon av viltforvaltningen (faste utgifter til lønn, møtegodtgjørelse, reise mv.)
 - Å erstatte skade voldt av vilt.
 - Skuddpremier

Kommunene kan utarbeide egne retningslinjer for bruk av viltfondet innenfor overnevnte punkt.

Frister

- 15. januar:
 - Fremme forslag om endring av minsteareal.
- 15. mars:
 - Frist for kommunen å fastsette minsteareal.
- 31. mars:
 - Frist for kommunen å rapportere fallvilt til SSB via Hjorteviltregisteret.
- 1. april:
 - Kommunens frist for å trekke tilbake valdgodkjenningen.
 - Kommunens frist for å trekke tilbake godkjenningen av bestandsplan og bestandsplanområde.
 - Kommunens frist for å tilbaketrekke kvotefri jakt på rådyr.
 - Rettighetshavers frist for å trekke eiendommen ut av godkjent eller omsøkt vald eller trekke valdet ut av godkjent bestandsplanområde.
- 1. mai:
 - Rettighetshavers frist for å søke om godkjenning av vald eller bestandsplanområde
 - Rettighetshavers frist for å melde endringer i valdet eller i bestandsplanområdet til kommunen
 - Rettighetshavers frist for å søke om godkjenning eller endringer av bestandsplan.
- 15. juni:
 - Kommunens frist for å godkjenne vald, bestandsplanområde, bestandsplan for elg eller hjort og kvotefri jakt på rådyr.
 - Frist for utsendelse av fellingsstillatelse av elg, hjort og rådyr.

Rapportering

For elg, hjort og rådyr skal valdansvarlig representant rapportere årlig fellingsresultat til kommunen innen 14 dager etter endt jakt. Kommunen skal rapportere til SSB innen 30 dager etter endt jakttid. Fellingsavgifter på elg og hjort sendes ut til valdene så raskt som mulig når fellingsdata foreligger.

Statistikk fra Hjorteviltregisteret

De viktigste indeksene

Sett elg per jegerdag (Observasjonsraten): Indeksen viser den relative utviklingen i bestandsstørrelse over tid. Den sier ikke noe om den faktiske bestandsstørrelsen. Samme verdi i to ulike områder kan tilsvare ulik tetthet som følge av ulike observasjonsforhold og jaktmetoder. En jegerdag er en jeger som har jaktet i en dag, uavhengig av antall timer. I 2018 ble metoden for å rapportere sette elg endret, og det anbefales å bruke indeksen "felt elg per jegerdag" i en overgangsperiode.

Felt elg per jegerdag: Indeksen viser den relative utviklingen i bestandsstørrelse over tid. Den sier ikke noe om den faktiske bestandsstørrelsen. Samme verdi i to ulike områder kan tilsvare ulik tetthet som følge av ulike jaktmetoder. En jegerdag er en jeger som har jaktet i en dag, uavhengig av antall timer.

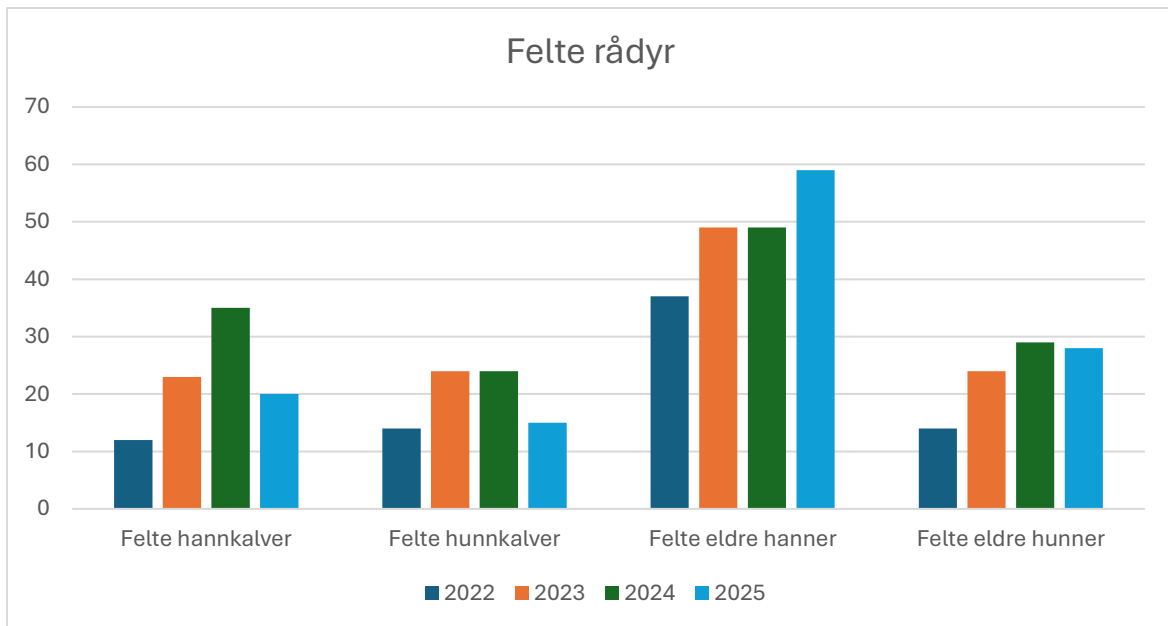
Sett kalv per ku: Indeksen viser utviklingen i rekrutteringen av kalv til bestanden. Når indeksen øker, kan vi anta at kalveproduksjonen i bestanden også øker. Hvor mange kyr som får kalv påvirkes av mange faktorer, som kyrenes alderssammensetning, kondisjonen på kyrene i bestanden og klima.

Sett kalv per kalvku: Indeksen kalles gjerne tvillingraten og viser hyppigheten av tvillinger i bestanden. Den regnes ut ved å dele antall kalver på antall kyr sett med kalv, men kalver sett alene tas ikke med i utregningen. Indeksen kan variere mellom 1-2, hvor 1 betyr at ingen kyr har blitt observert med tvillinger, mens 2 betyr at alle kyr som har kalv, har blitt observert med tvillinger. Tvillingrate påvirkes blant annet av kyrenes alderssammensetning fordi sannsynligheten for å få tvillinger er størst for kyr eldre enn 4-5 år.

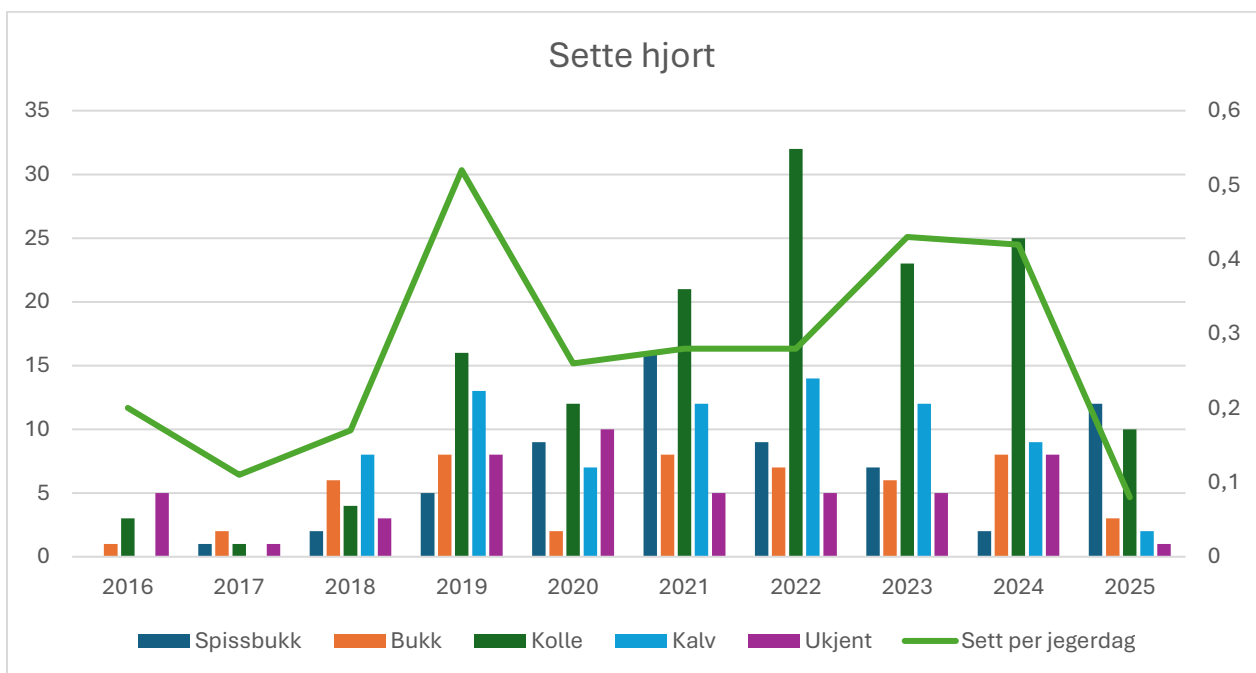
Sett hunndyr per hanndyr: Indeksen viser kjønns sammensetningen for dyr som er eldre enn ett år. Dersom indeksen er 1,00 er det like mange okser som kyr i bestanden. Er indeksen større enn 1,00 er det flere kyr enn okser, for eksempel vil tallet 2,3 si at det er sett 2,3 elgkyr for hver okse som er sett. Indeksen kan avvike noe fra kjønns sammensetningen i bestanden fordi sannsynligheten for å oppdage ku og okse kan være ulik.

Slaktevekt kalv og ungdyr: Utviklingen i gjennomsnittlige slaktevekter hos kalver og ungdyr kan gi et godt bilde på endringer i bestandskondisjonen. Det er kun veide vekter som benyttes i utregningen av indeksen.

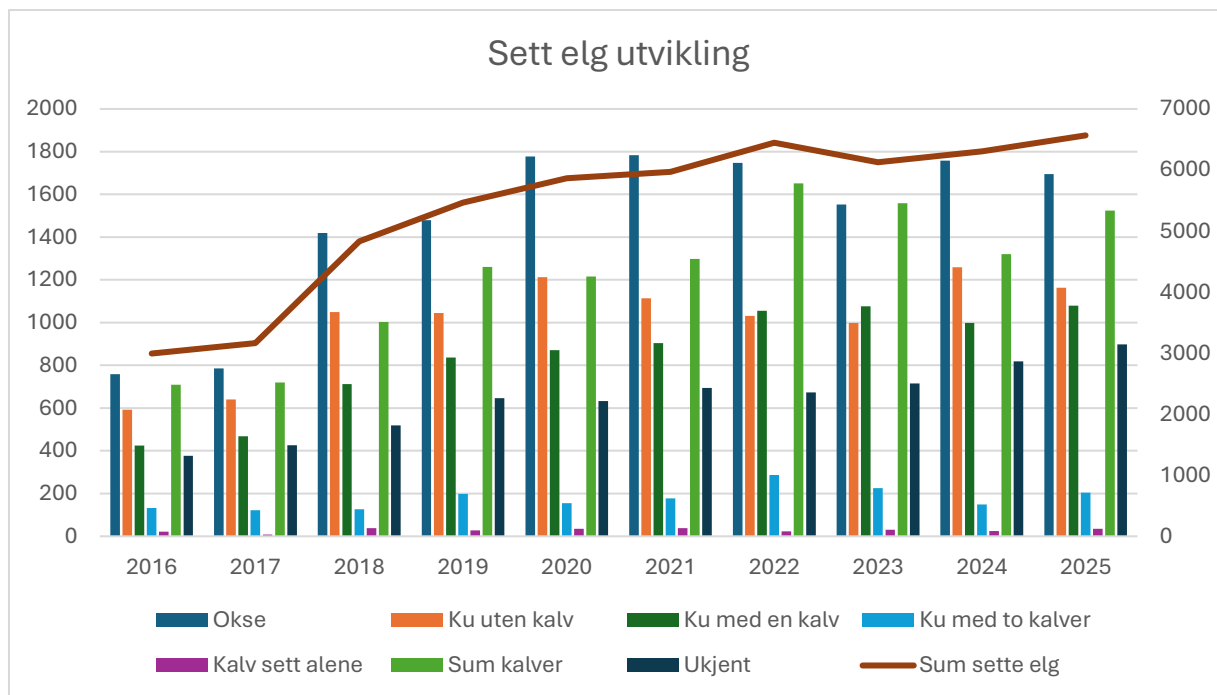

Figur 1: Det felles flest voksne bukker, mens kalveskytingen varierer. Eldre hunner har også en stigende trend. Totalbildet tyder på økt total avskytning, det anbefales at man har et høyere uttak av ungdyr, enn voksne dyr.

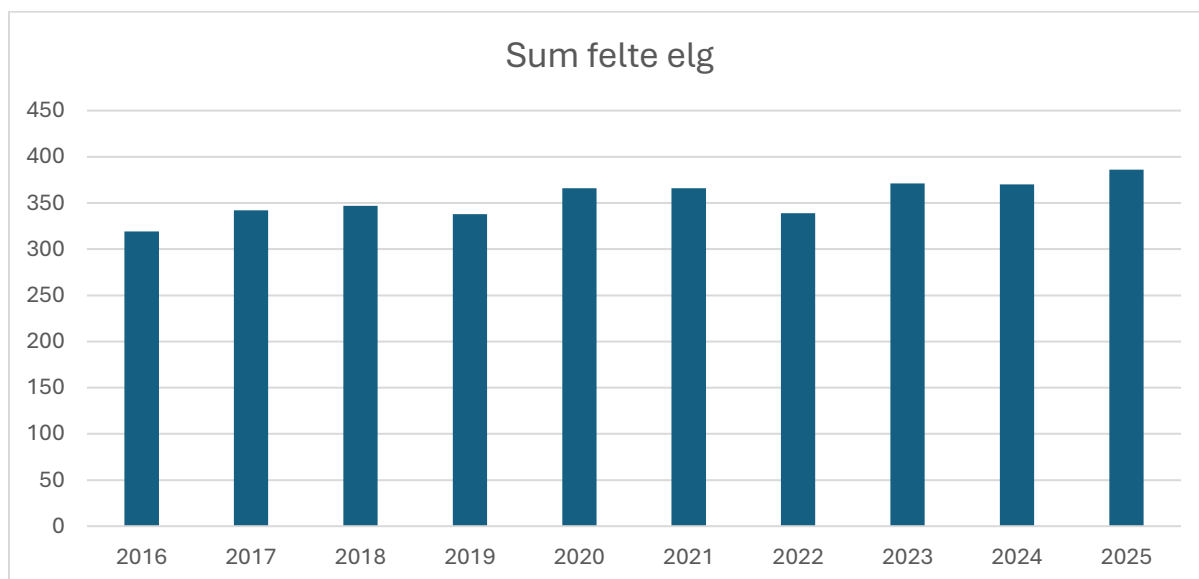

Figur 2: Grafen viser at hjortebestanden i området har vært stabil i flere år, med to toppår i 2019 og 2024. Det er en tydelig nedgang i 2025, selv om man kan se i hjorteviltregisteret at det har nærmest tredoblet seg i antallet jegerdager i 2025. Tallgrunnlaget er svakt og de fleste observasjonene er i Os kommune. Forblir sett hjort per jegerdag lav kan man ha en reel bestandsreduksjon. Viktigheten av store bukker blir enda viktigere i årene som kommer for å kunne ha et høstingsverdig overskudd i bestanden.

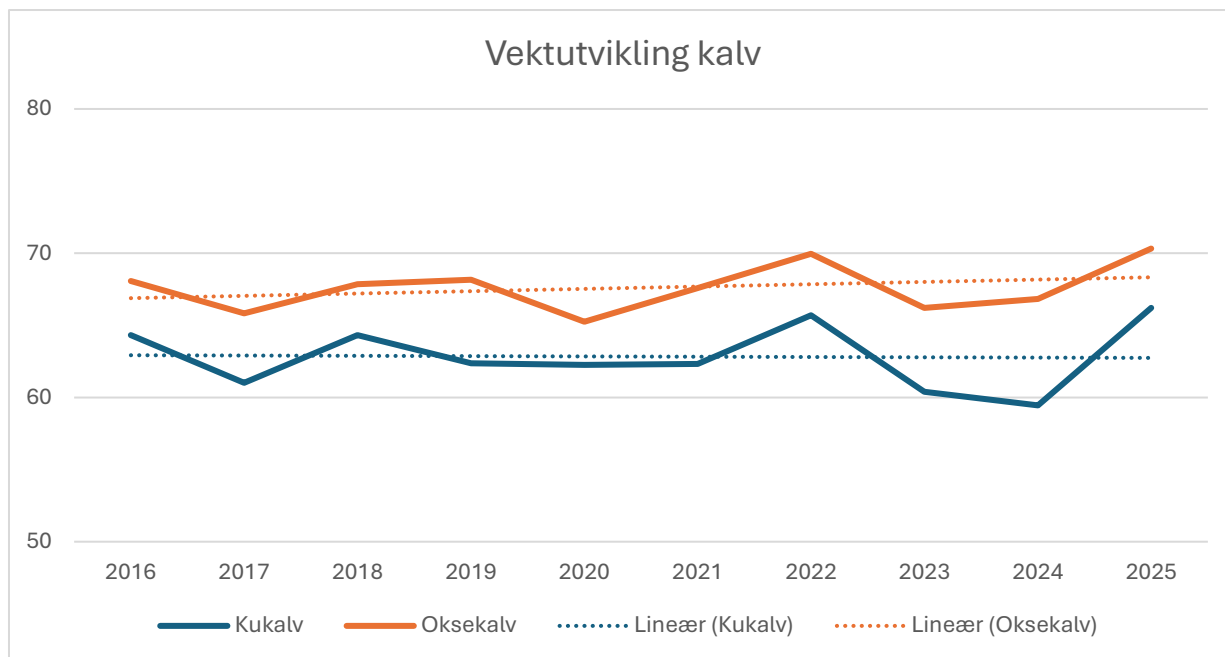

Figur 3: Siden 2016 har det vært en gradvis økning i antall sette dyr. I 2018 ble det en ny instruks for å rapportere sette elg. Også etter 2018 ser man en økning i antall sette elg. Felt elg pr. jegerdag benyttes også som indeks for bestandsutviklingen, og denne viser at man har en stabilisering i de siste fire årene. Man hadde forventet å se en nedgang i felt elg pr. jegerdag siden det er tildelt høyere kvote de siste fire årene. Dette tyder på at det fremdeles er en økning i bestanden.

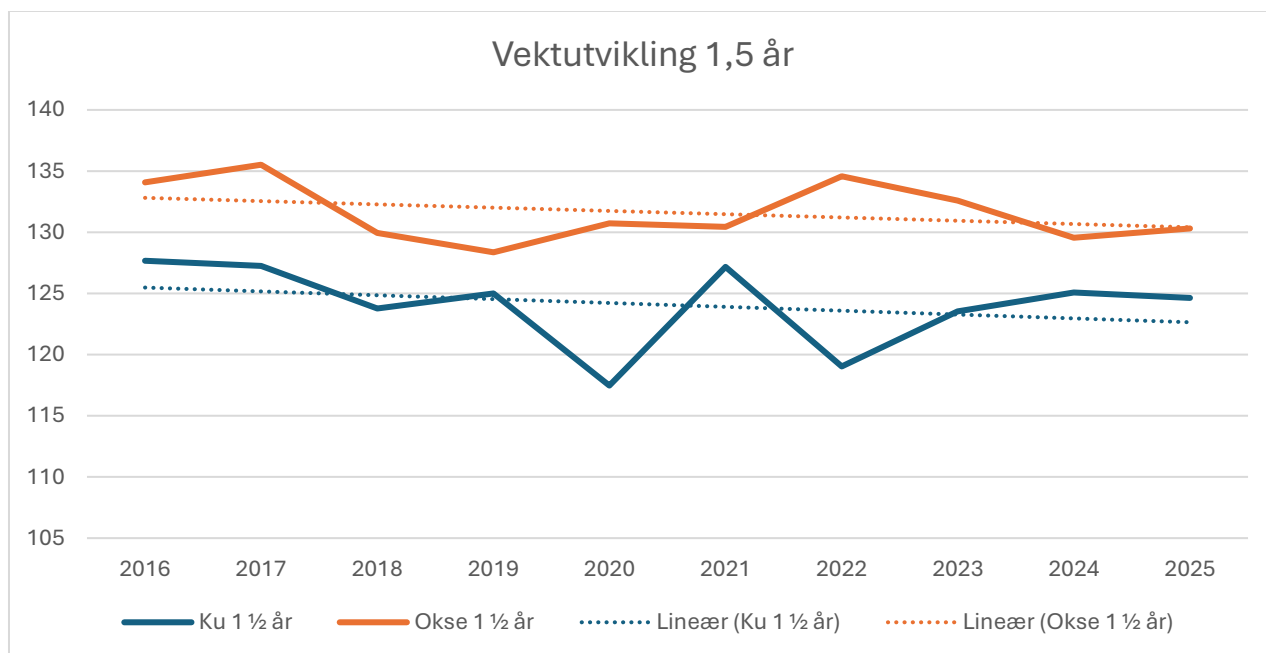

Figur 4: Det har vært en økning i antall felte elg de siste ti årene. Dette er en ønsket utvikling, men det er fremdeles behov og åpning for å ta ut flere individ av bestanden. Dette gjelder spesielt på de yngre årsklassene. De siste fire årene er det tatt ut 35 % kalv, 26 % ungdyr, 24 % voksen okse og 14 % voksen ku. Det er rom for å øke uttaket på kalv og senke uttaket av voksen okse.

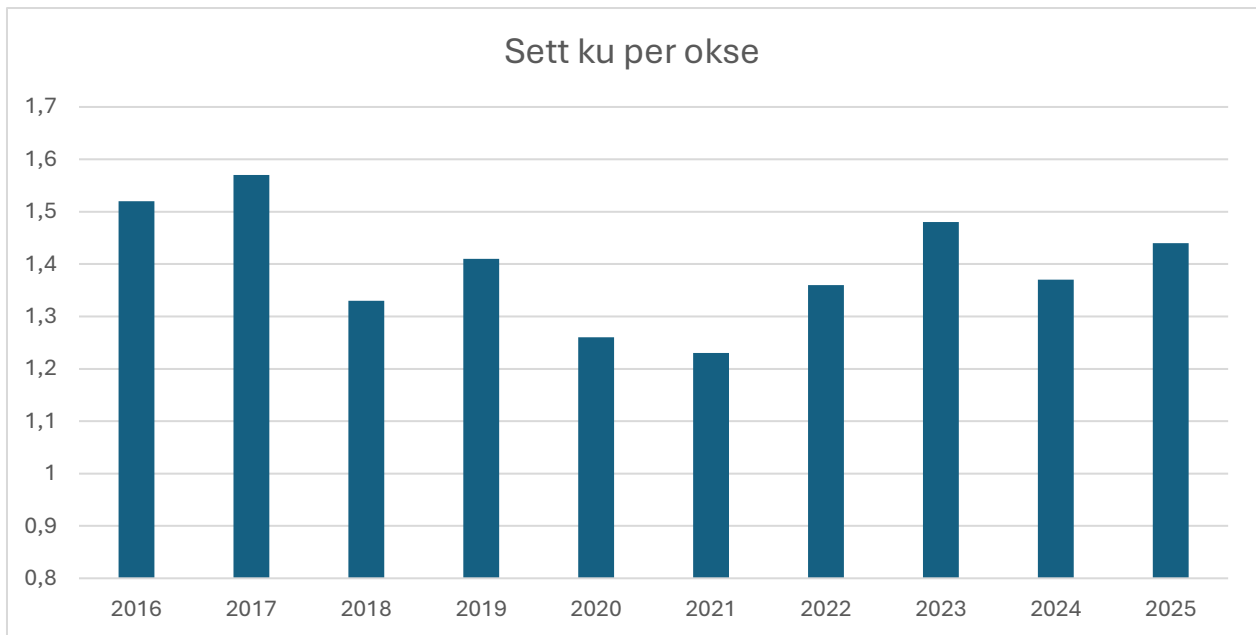

Figur 5: I datagrunnlaget mangler det noen vekter mellom 2016 og 2019, men etter dette er alle vekter på kalv med i utvalget. Vektene er generelt stabile, men under ønskelig nivå. Det er avgjørende for vekter på kalver å ha produksjonskyr i høy alder på kvalitetsbeite, god fordeling mellom antall kyr pr. okse og tilgangen på store okser i bestanden. Gjennomsnittsvekten de siste fire årene er hhv. 63 kg på kukalv og 68 kg på oksekalv. Kalvevekter er en god indeks for å overvåke «helsetilstanden» for hele elgbestanden og økosystemet rundt. Kalvevekter sier noe om elgtetthet i forhold til bæreevnen. Statistikken viser at man har utfordringer med elgtettheten i kommunene.

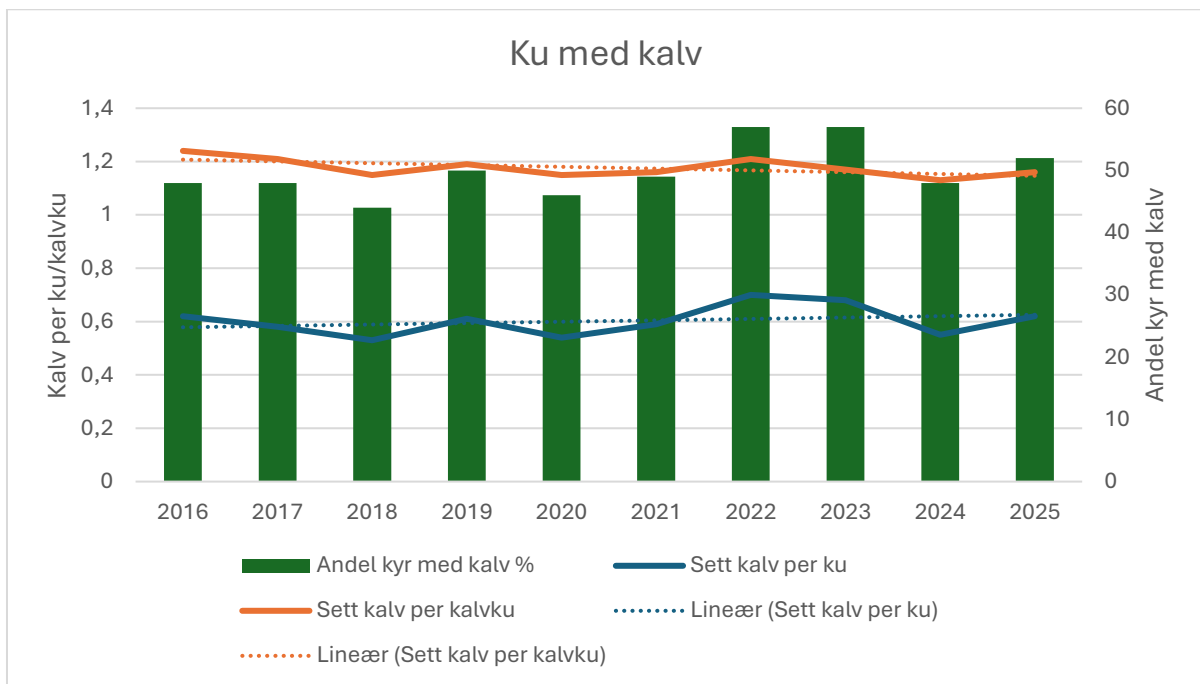

Figur 6: I datagrunnlaget mangler det noen vekter mellom 2016 og 2019, men etter dette er alle vekter på ungdyr. Vektutviklingen hos ungdyr vider en liten nedgang, som man bør være oppmerksom på. Vektene er en indikator på både dyras helse, mattilgang, og om bestanden er i balanse med naturgrunnlaget. Vektene på ungdyr reagerer raskt på mattilgangen og en nedgang kan bety at det er for mange elg i forhold til beite.

Figur 7: Antall sette kyr per okser er stabile rundt 1,4 over flere år. Et skjevt forhold mellom elgkyr og elgokser kan gi færre bedekte elgkyr, forsinket brunst, senere kalving om våren, og svakere og mindre kalver. Et godt antall okser har liten verdi dersom flesteparten er unge. Voksne okser er mer effektive i paringen, parer en større andel kyr tidlig i brunsten, bidrar til bedre timing av kalving og høyere kalvevekter. For mange okser i forhold til kyr kan føre til at ikke alle kyr blir bedekt og at enkelte kyr blir bedekt seint. Dette reduserer kalveproduksjonen og kvalitet. Det er viktig at ikke antall kyr blir for høgt i forhold til antall okser, samt at alderen på oksene er høy. En tar utgangspunkt i at antall kyr per okser ligger mellom 1,0 og 1,5.

Figur 8: Tallene viser en robust og stabil reproduksjon med relativ god tvillingrate. Selv om kalveraten er stabil viser nedgangen i vektene på ungdyr at man har utfordringer med bestandsstørrelsen. I normale, sunne bestander ligger tvillingraten som regel mellom 1,2 og 1,3. Gjennomsnittlig de siste fire årene ligger tvillingraten på 1,17, altså litt under.

Utdypende beskrivelse til konkrete mål og virkemidler for den kommunale forvaltningen:

Målene er gjennomsnittet for begge kommunene samlet. Dette vil si at de enkelte valdene ikke må ligge på måltallet, men at gjennomsnittet for kommunene skal være nærmest mulig målene som er satt opp

RÅDYR	GJENNOMSNI TT 2022-2025	KORTSIKTIG MÅL 2026-2029	LANGSIKTIG MÅL	VIRKEMIDDEL
JAKTUTTAK	114	120	Stabilisere	Økosystem-basert uttak
ANDEL FELTE KALV	37 %	50-60 %		
ANDEL FELTE VOKSNE BUKKER	43 %	Senke uttaket av voksne bukker, øke uttaket av yngre bukker	Stabilisere	
ANDERL FELTE VOKSNE GEITER	21 %	0-10 %	Stabilisere	
AVGANG PÅ VEI/BANE	36	20	Senke	Høyere uttak

Hjort	GJENNOMSNI TT 2022-2025	KORTSIKTIG MÅL 2026-2029	LANGSIKTIG MÅL	VIRKEMIDDEL
JAKTUTTAK	7	15	Øke	Økosystem-basert uttak
SETT KOLLE PR. BUKK	1,7	Stabilisere	Stabilisere	

ELG	GJENNOMSNI TT 2022-2025	KORTSIKTIG MÅL 2026-2029	LANGSIKTIG MÅL	VIRKEMIDDEL
JAKTUTTAK	366	400	Stabilisere	Overvåkning og beitetaksering
ANDEL FELTE KALV	35 %	45-50 %	Øke	Over 80 % felling
ANDEL FELTE UNGDYR	26 %	20-30 %	Stabilisere	Øke uttak av kalv, vil gi en høy gjennomsnittsalder
ANDEL FELTE VOKSNE OKSER	24 %	15 %	Stabilisere	Stabilisere uttaket av ungdyr.
ANDEL FELTE VOKSNE KYR	14 %	15 %	Stabilere	Senke uttaket av okser. Beholde de beste
SETT KALV PR. KU	0,64	0,7/øke	Stabilisere	produksjonsdyrene
				Beholde de beste produksjonsdyrene
				Spare på produksjonsdyr

SETT KALV PR. KALVKU	1,17	1,2	Øke	Spare gode produksjonsdyr
ANDEL KU MED KALV	53 %	Øke	Stabilisere	Spare gode produksjonsdyr
SETT KU PR. OKSE	1,4	1-1,5		

Sammendrag fra NIBIO Rapport nr. 131 «Taksering av elgbeite i Trondheim, Malvik, Melhus, Midtre Gauldal, Holtålen og Røros kommuner – grunntakst 2024» (Wam, Lande, & Lislegård, 2024):

Røros kommune har et hjorteviltbeite preget av høye mengder einer, som gir lite verdifullt beite for elg og begrenser den faktiske bæreevnen i store deler av kommunen. Samtidig har kommunen god dekning av høge urter i sommerhalvåret, som bidrar positivt til elgens næringsgrunnlag. Blåbærlyng mangler imidlertid i stor grad, noe som gjør vår- og høstbeitet svakere enn i mange andre kommuner.

Den ernæringsmessige bæreevnen er beregnet til omtrent 0,6 elg per km² når det tas høyde for andre beitedyr som også bruker arealet. Den faktiske tettheten i Røros har ligget omtrent på dette nivået de siste fem årene, noe som betyr at kommunen opererer nær sin langsiktige bæreevne. Beitepresset på elgens foretrukne arter ligger flere steder over plantenes tålegrense, mens presset er lavere på mindre attraktive arter som bjørk og furu. For å sikre bærekraftig beiteutvikling og forhindre langsom forringelse av beiteressursene, bør kommunen ikke øke verken elg- eller hjortebestanden. Dette understrekes ytterligere av at framtidige klimatiske utfordringer, som flere parasitter og større risiko for varmestress, forventes å svekke elgens kondisjon og øke presset på beitenene.

Sammendrag på tema beitetakster i referatet fra årsmøte 2025 til NØRE

Røros registrerer noen av de høyeste beitegradene i hele elgregionen, spesielt i de østlige delene av kommunen. I Røros Øst ligger beitegradene på furu (2,96), bjørk (3,05) og ROS-arter (3,5), noe som betyr at beiteproduksjonen er hemmet, og at belastningen er langvarig og kritisk høy. I Røros Vest er nivåene noe lavere, men fortsatt over målsettingen, særlig for ROS-arter (3,48). Dette viser et generelt for høyt beitepress i store deler av kommunen.

Også Os har utfordringer, men mer varierende mellom områder. Os Vest har moderat beitepress på furu (2,02) og bjørk (2,39), mens ROS-arter viser høyt press (3,26). I Os Øst er situasjonen mer krevende, med høy belastning på ROS (3,5) og betydelig beiting på furu (2,29). Enkelte områder, som rundt Siksjøen, har lavere press, men helheten viser at beitepresset overstiger det som er bærekraftig for skogtilveksten i store deler av kommunen.

Felles situasjonsbilde

- Furu-beitegradene ligger over målsettingen på maks 2,0 i de fleste områder.
- ROS-arter viser svært høyt beitepress i både Os og Røros, og er den mest utsatte artsgruppen.
- Beitetaksten viser en økende trend i beitepresset over tid, særlig siden 2017 i vestlige deler av regionen.
- Høyt beitetrykk over tid fører til at tilveksten av beiteplanter ikke kompenseres for konsumet, noe som hemmer skogproduksjon og øker risikoen for langsiktig skade.

